

ВПЛИВ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ДЕМОГРАФІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Проаналізовано сучасний стан зайнятості населення та визначено загрози демографічній безпеці сфери зайнятості. Запропоновані шляхи забезпечення демографічної безпеки.

Ключові слова: зайнятість, демографічна криза, загрози, небезпеки, демографічна катастрофа, демографічна безпека.

Постановка проблеми. Кризовий стан у економічному середовищі, зміни у структурі потреб, цінностей, норм, впливають на демографічну безпеку держави. Демографічна катастрофа характеризується депопуляцією, високою дитячою смертністю, смертністю населення працездатного віку (особливо чоловіків), старінням населення, демографічним навантаженням та ростом міграційних рухів. Відбулося значне скорочення населення держави на 5875,6 тис. осіб з 1990 до 2010 року [1]. Загрози та небезпеки сфери зайнятості вимагають проведення досліджень, що допоможе виробити заходи щодо їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний доробок у вивченні демографічних проблем у вітчизняних науковців: Пирожкова С., Мунтіяна В., Лібанової Е., Стешенко В., Хомри А. Гнибіденко І.Ф. та інших. Питання впливу зайнятості на демографічну безпеку залишилися без належної уваги. Незначна кількість робіт присвячено вивченню зайнятості населення як фактора, що безпосередньо впливає на формування та розвиток демографічної безпеки. Така ситуація спонукає до дослідження цієї загрози та розробки дієвих методів ефективної політики держави, що мають бути спрямовані на забезпечення демографічної безпеки.

Формування цілей статті. Незважаючи на дослідження зайнятості населення необхідно виокремити загрози демографічній безпеці сфери зайнятості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна людина з моменту свого народження попадає у соціальне середовище, яке визначене її батьками, й відповідно до нього відбувається якісне формування її потенціалу. Людина народжується в соціумі, виховується в ньому, розвивається та працює і цей соціум стає основним, чи можна

сказати визначальним, що формує її бачення та відношення до самого соціуму. Суспільство формує умови, якість та тривалість життя особи. Якісні та кількісні характеристики демографічної безпеки залежить від освітніх, медичних, духовних, моральних, культурних, та безлічі інших чинників, що з народження впливають на формування та розвиток особистості. Для розвитку згаданих чинників необхідним є відповідне економічне забезпечення.

Доходи більшої частини населення країни можна охарактеризувати як недостатні не лише для утримання та виховання дітей, а й для відтворення трудової активності працездатного населення. Добробут домогосподарств залежить від наявності та кількості працюючих осіб у їх складі. Більше половини домогосподарств України мають у своєму складі працюючих осіб. У міській місцевості цей показник становить 70%, а у сільській - половина. У половині таких домогосподарств працює одна людина, у 40% таких домогосподарств - дві, в кожному десятому - три і більше особи. За результатами вибіркового обстеження Соціально-економічна захищеність населення України більшість опитаних зазначили, що їх доходу недостатньо для задоволення першочергових потреб: у продуктах харчування, медичному обслуговуванні, придбанні одягу, відпочинку. Низький рівень оплати праці визначає бідність працюючого населення та відповідно негативно впливає на доходи непрацездатних верств [2].

В Україні середній розмір домогосподарства становить 2,59 особи. Як уже історично склалося, більш чисельні домогосподарства в сільській місцевості - 2,71 особи, у містах - 2,54. Найбільший Середній розмір домогосподарства у західних областях (3,43-2,90 особи), найменший - у Кіровоградській, Чернігівській, Луганській, Черкаській, Полтавській та Дніпропетровській областях (2,33-2,42 особи).

Найбільша частка домогосподарств, які мають дітей до 18 років - у Закарпатській, Чернівецькій, Волинській, Рівненській, Івано-Франківській, Тернопільській та Львівській областях що становить 54-45%.

Ододітними є 74% домогосподарств з дітьми, майже чверть - дводітні, 3% мають у своєму складі трьох і більше дітей. Загрозовою є ситуація у третині регіонів, а саме: Чернігівській, Миколаївській, Луганській, Чернівецькій, Дніпропетровській областях, м.Києві, Київській, Житомирській, Харківській та Хмельницькій областях) від 16% до 12% домогосподарств з дітьми мають у своєму складі лише одну дорослу особу. Двох і більше дітей, що утримуються однією дорослою особою найбільше у Івано-Франківській області - 62%, у Херсонській, Київській та Вінницькій областях - 37-32%, а у Черкаській, Одеській, Полтавській та Закарпатській областях - більше чверті [3].

Безумовно, брак коштів на утримання та виховання дітей заважає задовольнити існуючу потребу в дітях. Для більшості населення України це саме так [3, с. 10].

Зайнятість населення та кількість заробітної плати напряму впливають на дітородну діяльність населення. Тому окрім способу життя потрібно сприяти збільшенню зайнятості та збільшенню надходжень працюючого населення, що призведе до покращення фінансового становища домогосподарств і як наслідок до збільшення народжуваності.

Загрозою демографічній безпеці залишається становище жінки у суспільстві. Відношення до жінок не зважаючи на проголошену рівність є дискримінаційним. Рівність як у зайнятості та і в оплаті праці чоловіків і жінок де-юре не відповідає її нерівності де-факто: заробітна плата жінок суттєво нижча заробітної плати чоловіків за відсутності відповідних тендерних відмінностей в освіті. Це відбувається тому, що жінки зайняті більше, ніж чоловіки, виконанням робіт, які потребують меншої кваліфікації. У деяких галузях господарського життя жінки не просто зайняті занадто важкою («нежіночою») працею, але працюють в умовах, які не лише не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, а й цивілізованим нормам ставлення до жінок як матерів і вихователів дітей (у жінки, яка працювала в таких несприятливих умовах, руйнується репродуктивне здоров'я, вона стає нездатною народити здорову дитину) [4, с. 18].

Невисокий відсоток жінок на керівних посадах усіх сфер виробництва, науки та культури. Не в повній мірі використовується і якісний потенціал жіночого зайнятого населення, але виконання важливих завдань керівники скеровують, як правило, працівнику - жінці, бо знають що жінки виконують поставлене перед ними завдання якісно і вчасно.

Необхідно згадати, що жінка окрім зайнятості у суспільному виробництві займається виконанням домашніх обов'язків. Більше половини домогосподарств, в усіх типах поселень, очолюють жінки. Чоловіки у віці 30-59 років голують у третині домогосподарств. Кожне четверте домогосподарство очолюють жінки у віці 55 років і старші, кожне п'яте - жінки у віці 30-54 років, 14% - чоловіки у віці 60 років і старші [2]. В таких сім'ях жінка більшою мірою покладаються на власні доходи від економічної діяльності у питаннях життєзабезпечення як свого, так і своїх близьких та дітей.

Велике значення має рівень освіченості населення. У сім'ях де чоловік і жінка зайняті своїм кар'єрним ростом народження дітей відкладається на більш пізніший термін.

Незайняте населення без трудового доходу, яке відчувається у матеріальному відношенні невпевнено, відкладають народження дітей або зовсім відмовляються від них. Така ситуація справляє вагомий негативний вплив на народжуваність.

Слід зазначити, що продуктивна чоловіча зайнятість, яка формує матеріальні ресурси сім'ї позитивно впливає на дитородну активність жінок у ній. У таких сім'ях дружина, як правило, не зайнята економічною діяльністю і вона народжує та виховує більшу кількість дітей.

Висновок. Механізм удосконалення зайнятості населення повинен базуватися на формуванні шляхів, що призведуть до збільшення зайнятості населення та зростання його доходів. Подолання цих загроз демографічній безпеці дозволить у повній мірі забезпечити як гідний рівень проживання населення так і процес відтворення робочої сили і призведе до збільшення дитородної функції населення. І чим вищі будуть доходи населення, тим більшу кількість здорових дітей кожне домогосподарство зможе утримати та виховати. І як наслідок покращаться кількісні та якісні показники демографічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Соціально-економічна захищеність населення України, за матеріалами вибіркового обстеження. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2010р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-трансформаційних процесів. - К.: АДЕФ-Україна 2008. - 288 с. 10 с.

Annotation. The present state of employment and identify threats Employment demographic security. Ways of demographic security.

Key words: employment, demographic crisis, the threats and dangers, the demographic catastrophe, demographic security.